

Standardy kształcenia. Zasady ogólne.

Stefan Jackowski
sjack@mimuw.edu.pl

W niniejszym tekście podejmuję próbę skonkretyzowania propozycji dotyczących kształtu standardów nauczania według obecnej ustawy o szkolnictwie wyższym¹, zawartych w opinii Komisji Senatu UW z dnia 18.10.2004.

I. Definicje

1. Studia dzienne (stacjonarne) na kierunku

Forma nauczania, w której uczelnia organizuje pracę studenta, na zajęciach lub własną w łącznym wymiarze około 40 godzin tygodniowo przez okres 30 tygodni w roku (dwa semestry po 15 tygodni lub trzy trymestry po 10 tygodni); przy czym co najmniej 40% (**liczba do ustalenia!!**) czasu pracy jest realizowana na zajęciach z osobistym udziałem nauczycieli akademickich. Okresy egzaminacyjne oraz praktyki zawodowe są ustalane odrębnie.

Komentarz: Studia wieczorowe i zaoczne można zdefiniować określając mniejszy wymiar godzin kontaktowych, lub/i rozciągając studia na odpowiednio dłuższy czas..

2. Punkty zaliczeniowe (PZ)

Liczby przypisane poszczególnym przedmiotom nauczania (a także praktykom, pracom projektowym, dyplomowym itp.) odzwierciedlające pracochłonność niezbędną do otrzymania średniej oceny z danego przedmiotu. Ponieważ liczba punktów zaliczeniowych niezbędna do zaliczenia roku studiów powinna wynosić wg zasad ECTS co najmniej 60, a więc 1 punkt odpowiada 20 godzinom pracy studenta w ciągu roku na zajęciach lub pracy własnej. Liczba punktów zaliczeniowych przypisanych przedmiotowi jest przypisana jednoznacznie w skali uczelni i nie powinna być różna w zależności od kierunku studiów, w ramach którego przedmiot jest realizowany/ zaliczany. Punkty zaliczeniowe muszą być przypisane **wszystkim** przedmiotom i innym wymaganiom (prace dyplomowe, projekty) niezbędnym do otrzymania dyplomu.

3. Przedmioty ogólne

Przedmioty na których student zdobywa ogólne umiejętności, nie specyficzne dla konkretnego kierunku studiów (takie jak np. języki obce, technologia informacyjna, umiejętności komunikacyjne, psychologia itp.). Przedmioty wyszczególnione jako ogólne muszą być oferowane przez uczelnię, a studenci na określonych etapach studiów muszą zaliczyć sprawdziany (uczelniane lub zewnętrzne) potwierdzające zdobycie odpowiednich umiejętności (certyfikat językowy, komputerowe prawo jazdy, odznaki pływackie itp.).

Uwaga: Przedmioty ogólne dla poszczególnych kierunków mogą być odmienne, ponieważ student może zdobywać odpowiednie umiejętności uniwersalne na przedmiotach podstawowych i kierunkowych!

Przedmioty podstawowe dla kierunku studiów

Przedmioty, których realizacja przez uczelnię i zaliczenie przez studenta danego kierunku jest obligatoryjne. W grupie tej wszystkie przedmioty powinny zostać nazwane, określone wymiary godzinowe lub punktowe określone, opisane ramowe treści programowe oraz sposoby realizacji (wykłady, ćwiczenia, seminaria, laboratoria itp.) . Uczelnia może realizować treści nauczania przedmiotów podstawowych w innym podziale na przedmioty, niż wyszczególnione w standardach.

Komentarz: Wymaganie, że „Przedmioty podstawowe powinny być realizowane w zasadzie na wyższych studiach zawodowych na danym kierunku.” uważam za nietrafne. Można oczekiwać, że fundament 5 letniego magistra jest szerszy niż 3 letniego licencjata. Tak jest np. na studiach na Wydziale MIM UW, gdzie fundament licencjacki różni się od magisterskiego, chociaż wielu studentów w ramach możliwości wyboru zapisuje się na wszystkie przedmioty fundamentalne magisterskie na pierwszych 3 latach studiów.

4. Przedmioty kierunkowe

Przedmioty do realizacji których uczelnia prowadząca kierunek studiów jest zobowiązana. Studenci zobowiązani są do zaliczenia przedmiotów kierunkowych, lub innych przedmiotów merytorycznie związanych z kierunkiem studiów, wskazanych w programie studiów.

5. Standardy sprawdzania wiedzy i umiejętności

Standardy nauczania mogą obejmować wymagania dotyczące trybu sprawdzania wiedzy i umiejętności studentów. Mogą one obejmować np. przygotowanie pisemnej pracy dyplomowej (licencjackiej i magisterskiej), zdawanie egzaminów w różnych formach (pisemnej i ustnej), zajęcia praktyczne wykorzystujące wiedzę teoretyczną itp.

6. Parametry kierunku studiów (Ogólna charakterystyka kierunku studiów)

- (a) Czas trwania studiów poszczególnego rodzaju (może być określony przedział),
- (b) Minimalną ogólną liczbę godzin zajęć z osobistym udziałem nauczyciela akademickiego (proporcja zajęć do pracy własnej studenta), ew. z uwzględnieniem liczebności grup w których odbywają się zajęcia i kwalifikacji nauczyciela akademickiego.

7. Sylwetka absolwenta

Ogólny opis zakresu wiedzy, którą powinien zdobyć i umiejętności, które powinien opanować absolwent studiów danego kierunku. Sylwetka absolwenta powinna być odrębnie opisana dla poszczególnych rodzajów studiów, przy czym opis może być wariantowy uwzględniający rozmaite profile przyszłej kariery zawodowej absolwenta (np. praca badawcza, nauczycielska, inne zawody wymagające danego wykształcenia). Od absolwenta studiów magisterskich należy oczekiwać umiejętności analitycznych i samodzielnego rozwiązywania problemów. Sylwetka absolwenta powinna również obejmować umiejętności uniwersalne, takie jak znajomość języków (także polskiego ;-), umiejętność posługiwania się technika informacyjno-komunikacyjną itp.

II. Zasady

1. Standardy nauczania dla każdego kierunku studiów powinny zawierać:
 - ogólną charakterystykę studiów na danym kierunku (parametry studiów),
 - sylwetkę absolwenta,
 - ramowe treści nauczania dla poszczególnych przedmiotów w grupie przedmiotów ogólnych, podstawowych, jak i kierunkowych,

- informację o praktykach zawodowych w wypadku studiów zawodowych,
- inne ustalenia (np. dot. kryteriów przyjęcia na studia; sprawdzania wiedzy i umiejętności studentów w trakcie studiów, prac dyplomowych; warunków realizacji programu, oprogramowania, zajęć WF itp.).

W wypadku kierunków studiów, na których kształcenie odbywa się na wyższych studiach zawodowych i na uzupełniających studiach magisterskich oraz na jednolitych studiach magisterskich wszystkie elementy standardów kształcenia powinny być określone dla każdego rodzaju studiów oraz dla studiów zawodowych i niezawodowych w jednym wspólnym dokumencie.

2. W odniesieniu do uzupełniających studiów magisterskich standardy powinny określać zakres wymagań merytorycznych w stosunku do kandydatów na te studia. Wymagania te mogą być weryfikowane na podstawie zaliczenia odpowiednich przedmiotów na innych studiach lub też poprzez egzamin wstępny. Długość USM powinna być elastyczna, zależnie od przygotowania kandydata.
3. Przedmioty ogólne i podstawowe nie mogą obejmować więcej niż 40%, a przedmioty kierunkowe więcej niż 30% PZ liczby PZ wymaganych do zdobycia określonego tytułu zawodowego. Pozostałe co najmniej 30% PZ powinny stanowić przedmioty dowolne, wybierane przez studenta według zasad określonych w programie studiów na danej uczelni.
4. Ramowe treści przedmiotów powinny być zapisane w sposób hasłowy; w modułach semestralnych, nie więcej niż ??? znaków na semestr. Opis powinien ukazywać zakres programowy danego przedmiotu, jednocześnie umożliwiając dostosowywanie programu do zmieniającej się wiedzy związanej z tym przedmiotem.

ⁱ **Art. 4a.** ⁽⁵⁾ 1. Nauczanie w uczelni odbywa się w ramach kierunków studiów, zgodnie z ustalonymi standardami nauczania.

2. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw: zdrowia, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz transportu i gospodarki morskiej, określa, w drodze rozporządzenia:

- 1) warunki, jakie powinna spełniać uczelnia, aby utworzyć i prowadzić kierunek studiów na określonym poziomie kształcenia, uwzględniając w szczególności liczbę nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy lub stopień naukowy, zaliczanych do minimum kadrowego - wraz z formą zatrudnienia, a także proporcje tych pracowników do liczby studentów na danym kierunku studiów,
- 2) nazwy kierunków studiów,
- 3) standardy nauczania dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia, uwzględniając sylwetkę absolwenta, ramowe treści nauczania dla poszczególnych przedmiotów, zarówno w grupie przedmiotów ogólnych, podstawowych, jak i kierunkowych,
- 4) standardy kształcenia nauczycieli, uwzględniając sylwetkę absolwenta, przedmioty kształcenia nauczycielskiego, wymiar praktyk oraz treści programowe i wymagane umiejętności,
- 5) szczegółowe warunki tworzenia filii lub wydziału zamiejscowego uczelni, uwzględniając obowiązek spełnienia przez tę jednostkę, odrębnie dla każdego kierunku studiów, wymagań co do jego utworzenia i prowadzenia na określonym poziomie kształcenia.

3. Senat uczelni, o której mowa w art. 12 ust. 1, po uzyskaniu zgody Państwowej Komisji Akredytacyjnej, może podjąć uchwałę o utworzeniu i prowadzeniu kierunku studiów innego niż określone w przepisach wydanych na podstawie ust. 2.